

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali-alan koulutusohjelma

Elisa Utriainen
1501304

Kolmas sektori osana Liperin koulun arkea

Opinnäytetyö
Syyskuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Elokuu 2020

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Elisa Utriainen
Sosiaalialan koulutusohjelma, Karelia-amk

Nimeke
Kolmas sektori osana Liperin koulun arkea

Toimeksiantaja
Liperin koulu

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa opettajien näkemyksiä kolmannen sektorin hyödyntämisestä osana Liperin koulun arkea. Asiantuntijahaastattelun ja opettajille toimitetun kyselyn vastausten pohjalta koulun, oppilashuollon ja muun verkoston yhteistyötä toivotaan tiivistettävän. Monialaisemmalla yhteistyöllä pyritään vastaamaan lasten ja nuorten keskuudessa oleviin haasteisiin entistä tehokkaammin varhaisemmassa vaiheessa.

Opinnäytetyö on toiminnallinen. Opinnäytetyöstä tehdään napakka PowerPoint -tuotos, johon kasataan opettajien mielipiteitä ja huomioon otettavia asioita. Ajatukset on kasattu yhteen haastattelun avulla kyselylomakkeella. Kyselylomake menee koko koulun opettajille (yhteensä noin 60).

Kieli
suomi

Sivuja 38
Liitteet 3
Liitesivumäärä 3

Asiasanat

kolmas sektori, oppilashuolto, moniammatillisuus, mielenterveys, itsetunto, nuorten hyvinvointi

THESIS
August 2020
All Degree Programmes

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author (s)
Social Services, Karelia UAS

Title
The third sector as part of the daily life of the Liperi school

Commissioned by
Karelia UAS

The purpose of this thesis is to chart teachers' views on the utilization of the third sector as part of the daily life of the Liperi school. Based on an professional interview in the autumn of 2020, it is desired that the co-operation between the school, student welfare and other parties will be intensified. More multidisciplinary co-operation aims to respond more effectively to the challenges facing children and youngsters at an earlier stage.

The thesis is functional. The thesis is made into a solid PowerPoint-output, which gathers teachers' opinions and things to consider. The thoughts have been put together through an interview with a questionnaire. The questionnaire goes to teachers throughout the school (about 60 in total).

Language

Finnish

Pages 38

Appendices

Pages of Appendices

Keywords

third sector, student welfare, multiprofessionality, mental health, self-esteem, well-being of children and young people

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Lasten ja nuorten hyvinvointi	6
2.1	Hyvinvointiin vaikuttavat tekijät	6
2.2	Mielenterveys.....	8
2.3	Itsetunto	8
3	Koulun tukitoimet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi	9
3.1	Oppilashuolto.....	9
3.2	Moniammatillisuus	10
3.3	Kolmas sektori	11
4	Aiempiä tutkimuksia ja tuloksia kolmannen sektorin hyödynnettävyydestä..	13
5	Opinnäytetyön lähtökohdat	14
6	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat.....	15
6.1	Toiminnallinen opinnäytetyö	15
6.2	Kysely	17
6.3	Asiantuntijahaastattelu.....	17
6.4	Päiväkirja	18
7	Opinnäytetyön toteutus	19
7.1	Lineaarinen malli.....	19
7.2	Tavoitteen määrittely	20
7.3	Suunnitteluvaihe	22
7.4	Toteutusvaihe	23
7.5	Projektin päätös ja arviointi	26
8	Tuotoksen kuvaus ja arviointi.....	27
9	Johtopäätökset	28
10	Pohdinta.....	32
10.1	Eettisyys ja luotettavuus	32
10.2	Ammatillinen kasvu.....	34
10.3	Jatkokehitysideat	36
	Lähteet.....	38

Liitteet

Liite 1 Asiantuntijahaastattelu (kysymykset)

Liite 2 Kysely opettajille

Liite 3 Saatekirje

1 Johdanto

Valitsin opinnäytetyön aiheeksi kolmannen sektorin hyödyntämisen osana ala- ja yläkoulumaailmaa. Lisäksi erilaisia toimijoita hyödynnetään alueemme kouluissa verrattain vähän, joten kunnollisia tutkimuksia moniammatillisen yhteistyön vaikutuksista ei toistaiseksi ole. Kolmannen sektorin hyötyjä on kuitenkin voitu todistaa muissa toiminnoissa.

Opinnäytetyössä tarkastellaan lasten ja nuorten hyvinvointia erityisesti koulun näkökulmasta. Hyvinvointia tarkastellessa tähän kuuluvat olennaisesti mielenterveys ja itsetunto, joita kouluarjessa tukee lähinnä oppilashuolto. Lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on tapahtunut viime vuosina laskua, joka näkyy yleistyneempänä koulukäymättömyytenä, erilaisina mielenterveyden ongelmina, oppimisen pulmina sekä heikkona itsetuntona. Nämä vaikuttavat lasten ja nuorten arjen hallintaan.

Tarkoituksena opinnäytetyölle on löytää kehittämisideoita lasten ja nuorten hyvinvoinnin parantamiseksi asiantuntijahaastattelun sekä opettajille lähetetyn kyselylomakkeen kautta. Opinnäytetyön tarkoitus on löytää moniammatilliselle yhteistyölle sopivia toimintamuotoja ja pohtia käytännön soveltamiseen vaikuttavia tekijöitä. Opinnäytetyön tavoite on kuulla opettajien näkemyksiä oppilaiden hyvinvoinnista ja kuinka moniammatillisuutta kolmannen sektorin kanssa voitaisiin hyödyntää kouluarjen osana hyvinvoinnin edistämiseksi.

Opinnäytetyön tuotos on PowerPoint-esitys, jossa on opettajien ja asiantuntijan näkemyksiä kootusti. Ajatukset on koottu yhteen asiantuntijahaastattelun ja opettajille menneen sähköisen kyselylomakkeen kautta.

Tulosten varjolla voi nähdä yhteistoiminnan kehittämisen olevan enemmän mahdollisuus ja kokeiltavissa oleva idea. Entistä moniammatillisempi yhteistyö nähdään tärkeänä kehitysaskelena hyvinvointimme parantamiseksi. Yhteistyöllä katsotaan oleva parantava vaikutus koulu- ja työviihtyvyydessä.

2 Lasten ja nuorten hyvinvointi

2.1 Hyvinvointiin vaikuttavat tekijät

Hyvinvointi on laaja käsite, joka pitää sisällään niin ihmisen psyykkisen kuin fyysisenkin olotilan. Kokonaisvaltainen hyvinvointi koostuu levosta, liikunnasta, monipuolisesta ravinnosta sekä sosiaalisista suhteista ja itsetunnosta. Jos jokin näistä palasista puuttuu, hyvinvointimme kärsii. Tyypillinen mittari hyvinvoinnille on oman arjen hallinta sekä siihen liittyvät taidot, eli huolehtiminen riittävästä unesta ja palautumisajasta sekä sosiaalisten suhteiden ylläpidosta. Myös terveellinen ja monipuolinen ruokavalio on iso tukipilari hyvinvointia rakennettaessa. (Mehiläinen 2020.)

Vuonna 2018 tehdyn raportin (Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkarinen, E., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka, M., Salonen, J., Juutinen, A., Pesonen-Smith, A. & Gissler, M., 17) mukaan lasten ja nuorten mielenterveyteen ja hyvinvointiin linkittyvät vahvasti vanhemmuutta kuormittavat tekijät. Nämä näyttäytyvät lasten ja nuorten kohdalla erilaisina mielenterveyden haasteina, koulunkäynnin vaikeuksina sekä kiinnittymisen vaikeuksina myöhemmin esimerkiksi työelämään. Perheet ovat kohdanneet aiempaa enemmän vastoinkäymisiä, joka heijastuu suoraan lasten ja nuorten hyvinvointiin. Voidaan sanoa, että syrjäytymisen riski kasvaa perheen kokeman kuormituksen myötä. (Ristikari T. ym. 2018, 122).

Lapset ja nuoret, erityisesti nuoret tytöt, voivat nykyisin entistä huonommin valtakunnallisestikin mitattuna, joten tukikeinoja tarvitaan entistä enemmän lakisääteisen oppilashuollon lisäksi. Vuonna 2019 tehdyn oppilaitosten hyvinvointikyselyssä tulee ilmi, että noin 9 % 4–5 luokkalaisista kokee terveydentilansa keskinkertaisena tai huonona, joka on noussut tasaisesti mutta lievästi vuodesta 2017 lähtien. Yläkoulun 8. ja 9. luokkalaisista olonsa keskinkertaiseksi tai huonoksi kokee 21 %, joka on noussut selkeästi vuoden

2015 jälkeen. Lukiossa keskimääräisesti tai huonosti voi 23 prosenttia. (Lasten ja nuorten hyvinvointi 2019, 3.)

Lasten ja nuorten hyvinvointiin on vaikuttanut lähivuosien aikana myös luokkien integraatiot, eli erityisen tuen tai haastavasti käyttäytyvä oppilas sijoitetaan osittain osaksi yleisopetuksen ryhmää. Tällä pyritään lisäämään tasa-arvoa oppilaiden kesken. Integroiminen on ollut yleinen suuntaus erityisopetuksessa viime vuosien aikana, millä on pyritty tuomaan esiin monien erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden pärjääminen yleisopetuksen ryhmässä riittävän tuen avustuksella. Integroimisen avulla on tarkoitus myös opettaa hyväksyntää, yhteistyötä ja vuorovaikutustaitoja erilaisten oppilaiden kesken. (Tehostetun ja erityisen tuen hanke; Jokinen, S. 2019.)

Hyvinvoinnin kannalta merkittävässä roolissa katsotaan olevan myös sosiaaliset verkostot ja sosiokognitiiviset taidot. Mikäli nämä puuttuvat, lapsen tai nuoren hyvinvointia tarkastellessa voidaan sanoa olevan heikkouksia. WHO:n tekemän tutkimuksen (2019) pohjalta voidaan sanoa yksinäisyyden tunteen yleistyvän erityisesti yläkoulun aikana. Kyselyyn vastanneista noin joka kymmenes suomalainen lapsi tai nuori kuvasi olonsa usein tai toistuvaksi yksinäiseksi. Yksinäiset nuoret kuvasivat kärsivänsä myös erilaisista kiputiloista, hermostuneisuudesta sekä nukahtamisvaikeuksista. Yksinäisillä lapsilla ja nuorilla on todettu myös tavallista enemmän masentuneisuutta, aggressiivisuutta tai itsetuhoisia ajatuksia. Myös lääkkeitä he käyttivät noin kolme kertaa todennäköisemmin, kuin muut nuoret. Tutkimuksen loppupäätelmän perusteella nuorten vuorovaikutukseen tulisi kiinnittää huomiota niin koulussa kuin kotonakin. (Lääkärilehti 2019.)

Lisäksi vuorovaikutuksen vähyys aikuisten, lasten ja nuorten välillä lisäävät yksinäisyyden tunteita. Nämä puolestaan altistavat mielenterveyden ongelmien lisäksi itsetunnon heikkouksiin ja voivat lisätä oppimisvaikeuksia. Vuorovaikutuksen vähyys voi aiheuttaa lisäksi sopeutumisvaikeuksia erilaisiin tilanteisiin. Tämä voi näkyä esimerkiksi vastoinkäymisten kohtaamisessa ja tilanteeseen mukautumisen haasteina. (Mielenterveyden keskusliitto 2020.)

2.2 Mielenterveys

Ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin yhtenä perustana toimii mielenterveys. Mielenterveys muuttuu kasvumme ja kehityksemme myötä koko elämämme ajan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.) WHO:n (2013) määrittelemän mukaan mielenterveys on tila, jonka avulla ihminen kykenee selviytymään elämän eri haasteista, tunnistamaan omat rajansa sekä toimimaan osana yhteisöä. Usein mielenterveydestä puhuttaessa sillä on negatiivinen sävy ja siihen linkittyy useita erilaisia mielen sairauksia mielenterveyden sijaan. Nykyisin mielenterveyteen liittyvät sairaudet mielletään mieluummin eri asteisiksi häiriöiksi, jotka voivat liittyä esimerkiksi elämäntilanteisiin. (Vuori-Kemilä, A., Stengård, E., Saarelainen, R. & Annala, T. 2010, 8–9.)

Mielenterveydestä puhuttaessa on painotettu nykyisin positiivisempaa kuvaa. Mielenterveyteen katsotaan liittyvän vahvasti yksilön omat arvot ja taidot selviytyä omasta arjesta itselleen sopivalla tavalla. Psykkiseen hyvinvointiin liittyvät vahvasti yksilö itse sekä hänen ympärillään olevat tekijät. Myös yhteiskunnalliset asiat, kulttuuriset seikat ja elämän eri vaiheet vaikuttavat mielenterveyteen. (Vuori-Kemilä ym. 2010, 8–10.)

Mielenterveyteen liittyy vahvasti suotuisat ja epäsuotuisat tekijät. Suotuisia eli suojaavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi tunne voivansa hyvin sekä myönteinen elämänasenne. Suojaavat seikat auttavat myös solmimaan kestäviä ja itseä tyydyttäviä ihmissuhteita sekä auttavat hahmottamaan omia tarpeita. Riskitekijöitä eli epäsuotuisia seikkoja ovat esimerkiksi haavoittunut tai heikko itsetunto, avuttomuuden tunne tai yksinäisyys. (Vuori-Kemilä ym. 2010, 8–10.)

2.3 Itsetunto

Myös itsetunto katsotaan ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tärkeäksi peruspilariksi. Itsetunto on arkikielessä käytettynä joko hyvä tai huono. Psykologisesta näkökulmasta määriteltynä itsetunto pitää sisällään minäkäsityksen sekä tiedollisen ja elämyksellisen kokemuksen itsestämme.

Itsetunto rakentuu koko elämämme ajan. Itsetunnon rakentumiseen vaikuttavat persoonallisuuden kehittyminen kasvuprosessin aikana, ympäristö sekä perinnölliset tekijät. (Mehiläinen 2020.)

Hyvällä itsetunnolla varustettu ihminen kokee pystyvänsä erilaisiin asioihin ja tuntee olevansa hyvä. Kokemus itsestä ei ole liioitellun positiivinen hyvästä itsetunnosta puhuttaessa, vaan on todenmukainen kuvaus henkilöstä. Ihmisellä on tunne, että hän pärjää ja kykenee tekemään itselleen merkityksellisiä asioita. Hyvä itsetunto auttaa myös huomaamaan omat kehityskohdat ja hyväksymään ne. Itsetuntoa tarkastellessa tulee kuitenkin ottaa huomioon kokemuksen tilannekohtaisuus: esimerkiksi lapsella voi olla vaikeuksia luottaa itseensä oppimisessa, mutta hän voi kokea olevansa hyvä kaveritaidoissa. (Suomen mielenterveys ry; Oppimisvaikeus 2018.)

Itsetunnon ollessa huono taustalta voi löytyä esimerkiksi koulukiusaamista, perheongelmat, huolenpidon laiminlyöntiä tai muu traumaattinen kokemus. Huono itsetunto voi näkyä esimerkiksi vähättelevänä puheena, päätöksenteon vaikeuksina tai mahdollisuuksien vähättelynä. Heikko itsetunto altistaa myös mielenterveyden ongelmille, kuten masennukselle tai ahdistukselle. Nämä puolestaan altistavat syrjäytymiselle. (Mehiläinen 2020.)

3 Koulun tukitoimet lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi

3.1 Oppilashuolto

Laki määrittää oppilashuollon tarkoittavan oppilaan hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden edistämistä ja ylläpitoa sekä sosiaalisen

hyvinvoinnin ylläpitoa. Oppilashuollon tarkoituksena on myös lisätä edellä mainittujen edellytyksien toimintaa oppilaitoksessa. Oppilashuolto on ensisijaisesti ennaltaehkäisevää palvelua, johon kuuluvat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuolto. Oppilashuoltoa toteutetaan niin yhteisöllisenä kuin yksilökohtaisena oppilashuoltona. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013, 3–5§.)

Oppilashuolto työskentelee koulussa niin lasten, nuorten kuin aikuistenkin kanssa. Suuri osa oppilashuoltotyöstä on vuorovaikutukseen perustuvaa työtä ja eri maailmojen välisiä erilaisia kohtaamistilanteita. Tavoitteena oppilashuollossa on tukea lasta ja nuorta elämän erilaisissa vastoinkäymisissä ja pyrkiä löytämään pulmatilanteisiin sopivia ratkaisuja. (Laamanen 2002, 23.)

3.2 Moniammatillisuus

William Housley (1999) tutki moniammatillisuutta yhteistyötä ja hänen mukaansa asiantuntijuutta ei ole annettu kenellekään valmiina. Asiantuntijuus rakentuu Housleyn mukaan moniammatillisen verkoston vuorovaikutuksesta. Moniammatillisuus perustuu uusien työtapojen kehittämiseen ja tiedon lisäämiseen eri toimijoiden välillä. Esimerkiksi eri nuorisotyön toimijoilla on nykyään enemmän kysyntää nuorten hyvinvointia koskevissa toimissa, sillä nuorisotyön kentän työtavat mahdollistavat näyttöjen mukaan asiakkaan yksilöllisemmän kohtaamisen kokonaiselämäntilannetta myöten. Moniammatillisuuden on katsottu lisäävän asiakkaan etua asiakaslähtöisyytensä vuoksi. (Kontio, M. 2010, 9–10; Nuoperi 2020.)

Kuntien ja järjestöjen välisellä vuorovaikutuksella on suuri rooli Möttösen ym. (2005, 6) mukaan yhteisöllisyyttä rakentaessa. Tarvitaan entistä enemmän yhteisiä pelisääntöjä sekä uusia toimintatapoja, jotta kuntien tarjoamien palveluiden ja järjestöjen yhteistyö olisi kannattavaa. Tämän määrittely mahdollistuu vain ottamalla huomioon kummankin toimijan omat kehityssuunnat sekä toimintaperiaatteet ja ymmärtämällä yhteistyön tarve.

Monialaisuudesta ja moniammatillisuudesta puhutaan silloin, kun lasten, nuorten ja perheiden kanssa työskentelevät ammattilaiset sovittavat yhteen omia näkökulmiaan tilanteiden edistämiseksi parempaan suuntaan.

Monialaisuus parantaa dialogisuutta, rakentaa ammattitaitoa sekä antaa uusia oivalluksia etenemisreiteille. Yhdessä tekeminen ja oppiminen lisää myös parhaimmillaan uusia, pysyviä ja toimivia yhteisiä toimintatapoja ja rakentaa erilaisille kohtaamisille tilaa. Moniammatillinen verkosto työskentelee konkreettisten, yleensä kehitystoimenpiteitä vaativien, asioiden äärellä. (Kontio, M. 2010, 11; Nuoperi 2020.)

3.3 Kolmas sektori

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan toimijakenttää, jotka ovat voittoa tavoittelemattomia, perustuu pitkälti vapaaehtoisuuteen ja palvelu on usein maksutonta. Kolmas sektori on parhaimmillaan matalan kynnyksen palvelua, joka toimii esimerkiksi viranomaisten tai kuntien ja perheiden välissä yhteistyökumppanina. (Laamanen, E., Ala-Kauhaluoma, M. & Nouko-Juvonen, S. 2002, 23.)

Järjestöt eli kolmas sektori täydentävät hyvinvointivaltiomme toimintaa. Lisäksi järjestöjen peruseriaatteisiin kuuluvat sosiaalinen yhdessä olo ja vertaistoiminta. Kolmannen sektorin toiminnan kannalta myös tieteellisen tutkimustyön tukeminen on suuressa roolissa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on keskeinen kolmannen sektorin tukija. (Nykäsenoja, J. 2015, 141–146.)

Kuhanen ym. (2013, 50) kirjoittavat teoksessaan, että kunnilla on mahdollisuus tehdä yhteistyöhön liittyviä sopimuksia kolmannen sektorin tarjoamista palveluista. Kunnilla on myös mahdollisuus laatia monitoimijamalleja yhteistyössä muiden kuntien, sairaanhoitopiirin tai kolmannen sektorin

toimijoiden kesken.

Laamasen ym. (2002, 19–20) mukaan vuodesta 1990 kunnille on määrätty erilaisia sosiaali- ja terveysalan palveluita osaksi heidän palvelutarjontaansa. Vuonna 2001 kunnille linjattiin myös lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut osaksi subjektiivista perusoikeutta. Kolmannen sektorin toiminta on ammatillistunut viimeisen 20 vuoden aikana, jolla pystytään vastaamaan entistä enemmän yhteiskunnan luomiin tarpeisiin. (Kuntoutussäätiö 2020).

Möttösen ja Niemelän (2005) mukaan järjestötoimintaa on pidetty kautta aikojen luontevana uudistuksena. Erään tulkinnan mukaan järjestöissä kuullaan palvelujen käyttäjien ääntä, ja asiakaslähtöinen innovaatiotoiminta onkin nousemassa sosiaali- ja terveysalan keskiöön. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeisin olemassaolon perusidea on työskennellä paitsi itse varsinaisen ongelman, myös sen aiheuttaman identiteettihaasteen parissa. Suomen Punainen Risti määrittelee vapaaehtoistoiminnan omasta halusta lähteväksi ja tasa-arvoiseksi toisen ihmisen auttamiseksi ja tukemiseksi elämän eri tilanteissa. Vapaaehtoistyötä ja diakoniaa on järjestöjen ohella myös kirkolla. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen olennainen tavoite on luoda kanavia lähimmäisenrakkauden, solidaarisuuden ja epäitsekkyuden toteutumiselle. (Möttönen & Niemelä 2005, 69–78.) Kolmannen sektorin toiminnan on myös nähty vaikuttavan positiivisesti yritysten, valtion, kuntien ja perheiden väliseen vuorovaikutukseen. (Laamanen 2002, 23).

4 Aiempia tutkimuksia ja tuloksia kolmannen sektorin hyödynnettävyydestä

Kolmannen sektorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä on paljon tutkimuksia, vaikka suoraan hyödynnettävyydestä kouluissa ei ole selkeää näyttöä. Kuitenkin tehdyt tutkimukset puhuvat yhteistyön hyödynnettävyyden puolesta.

Esimerkiksi Laamanen, Ala-Kauhaluoma & Nouko-Juvonen ovat tehneet tutkimuksen (57–58, 2002) kuntien ja järjestöjen yhteistyöstä. Tutkimuksessa kartoitettiin kolmivaiheisella kyselyllä kunnilta ja järjestöiltä erikseen heidän kokemuksistaan yhteistyöstä. Mukana tutkimuksessa oli 15 kuntaa, joiden jokaisen kunnan yhteenlasketun prosentin mukaan järjestökentästä yhteistyötä kannattivat 78 % ja kuntasektorilta kannatusprosentti oli 61 %. Perusteluita yhteistyön lisäämiselle olivat tutkimuksen mukaan hyvinvointivaltion edellyttämä laajempi vuoropuhelu eri toimijoiden kesken. Myös yhteistyö voisi tuoda rakenteisiin uusia toimintamalleja. Tulokset osoittivat järjestökentän tahdon tuoda omaa osaamisaluettaan entistä vahvemmin esimerkiksi taloudellisesti tai sosiaalisesti heikommassa osassa oleville henkilöille. Järjestöt kokevat olevansa avainasemassa tarjoamaan palveluitaan silloin, kuin kunnan omat resurssit eivät riitä.

Järjestötoiminnalla on mielenterveyskuntoutujien näkökulmasta ollut suuri rooli heidän kiinnittymisellään takaisin yhteiskuntaan, josta he ovat kokeneet tippuneensa pois, kertoo Bashanin ja Inkeröisen tutkimus (2015, 41). Kuntoutumisen kannalta on ollut myös tärkeää kuulua johonkin matalan kynnyksen ryhmään. Ryhmätoimintaan osallistumisella on ollut vaikutusta mielenterveyden hyvinvointiin positiivisella tavalla. Järjestöt pystyvät tarjoamaan myös kuntoutujien kokemusten mukaan toisenlaista tukea arjen hallintaan ja opintojen suorittamiseen. (Janhunen, A. 2015, 17; Bashan, N. & Inkeröinen, L. 40–41.)

Icehearts-järjestö toimi osana Siltamäen ala-astetta sekä Pohjoisen Perhekeskus Tapulin kolmannen sektorin toimintana. Iceheartin puolelta tuli koululle uusi ”kasvattaja”, joka toimi opettajan ja oppilaan kanssa yhteistyössä. Yhteistyötä tehtiin myös sosiaalitoimen ja kotien kanssa. Tutkimuksen tuloksissa ilmenee positiivinen kuva verkostoyhteistyön toteutumisesta. Hyvää yhteistyössä oli tiedon vaihtaminen eri toimijoiden kesken ja uusien näkökulmien saaminen normaalin arjen puserdamiseen. Järjestötoimija koettiin koululla myös ammattilaiseksi, jolta saatiin lisä tukea myös opettajien omaan työhön. Ulkopuolinen, matalan kynnyksen toimija, voi myös toimia tulkkina koulun, sosiaalitoimen ja kodin välisissä ristiriitatilanteissa, jolloin vuorovaikutus säilyy ehompana. Erityisesti opettajat kokivat tässä tutkimuksessa saavansa Iceheartsin mukana olosta paljon oppia omaan työhönsä sekä arkeen lisää tukea, rauhaa ja turvaa. Myös ammatillinen kasvu kasvoi opettajien mielestä jonkin verran. (Sillman, H. & Strömdahl, S. 2011, 18–21.)

5 Opinnäytetyön lähtökohdat

Toimipaikkana opinnäytetyölle toimii Liperin koulu. Liperin koulu on alueensa ainoa yhtenäiskoulu, ja oppilaita koulussa on yhteensä noin 550. Opetushenkilöstöä on noin 56. Myös joustava esi- ja alkuopetus kuuluu osaksi koulun arkea. Liperin koulu mainitsee vahvuuksikseen osaavan ja ajan hermolla olevan henkilökunnan sekä kodin ja koulun välisen yhteistyön. (Liperin koulu 2020.)

Opinnäytetyön tekemiseen vaikuttaa myös oma työkokemukseni osana oppilashuoltoa. Työskentelen tällä hetkellä pääsääntöisesti Liperin koululla koulukuraattorina, joten opinnäytetyön toteutumisella voidaan vastata myös oppilashuollossa ilmi tuleviin haasteisiin. Oppilashuollossa käsiteltävät teemat liittyvät vahvasti lasten ja nuorten hyvinvointiin, jota myös opinnäytetyössä tarkastellaan.

Tavoitteena opinnäytetyölle on saada opettajien oma ääni kuuluviin, jotta yhteistyö mahdollistuisi kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Opettajat ovat oman työnsä asiantuntijoita, joilta voimme saada paljon olennaista tietoa huomioon otettavista asioista. Heidän mielipiteensä ja näkemyksensä merkitsevät yhteistyön onnistumiselle paljon.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kehittää yhteistyötä kolmannen sektorin eli erilaisten matalan kynnyksen toimijoiden kanssa osana koulumme arkea. Tarkoituksena on löytää yhteistyölle sopivia toimintamuotoja ja pohtia yhteistyön merkitystä lähinnä koulun omasta näkökulmasta soveltaen sitä myöhemmin käytäntöön.

Opinnäytetyön tuloksena syntyy kirjallinen tuotos, joka perustuu opettajilta tulleisiin näkemyksiin ja käsityksiin monialaisesta yhteistyöstä. Tuotos tehdään Power Point -muotoon, jolloin asiat tulevat ilmi selkeästi ja tarpeeksi napakasti. Selkeys ja tiivis infopaketti lisää mielekkyyttä tutustua diaesitykseen ja tämä puolestaan on hyvä lähtökohta tarpeelliselle yhteistyölle. Tehtävänä on siis luoda pohjaa jatkuvalla kehitystyölle ja löytää eri toimijoille toimintakenttää kouluilla ja luoda raamit moniammatilliselle yhteistoiminnalle.

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Työelämästä lähtöisin oleva ja konkreettiseen tuotokseen pyrkivä opinnäytetyö on usein toiminnallinen, jonka painotus on tutkivassa ja kehittävässä työotteessa. Tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa jo olemassa olevan toiminnan kehittämiseksi ja kehittää käytäntöjä tätä kautta entistä paremmiksi. Toimintatutkimusta voi tehdä myös pienempi muotoisesti, jolloin tarkoituksena on lähinnä kehittää omaa työtä. Pienimuotoisimmillaankin kehitystyö usein

yhteistyötä myös muiden toimijoiden kesken, joten toiminnallinen tutkimus edellyttää vuorovaikutuksen edistämistä ja sosiaalista kanssakäymistä. (Opinnäytetyöopas 2017, 5; Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2007, 16-17.)

Toiminnallisen opinnäytetyön raportointi on tekstimuotoinen, josta tulee ilmi mitä, miksi ja miten prosessi on tehty ja toteutunut sekä millaisiin johtopäätöksiin ja tuloksiin tekijä on päätenyt. (Opinnäytetyöopas 2017, 5; Vilka, H., Airaksinen, T. 2003, 65.)

Lopullinen tuotos toiminnallisessa opinnäytetyössä on jonkinlainen tuote eli produkti, kuten esimerkiksi ohjeistus tai tapahtuma. Produkti voi tässä tapauksessa olla kehittämissuunnitelmasta multimediaesitykseen tai oppaasta tapahtumaan. Opinnäytetyön sisältäessä tekstiä, on otettava kohderyhmä huomioon ja muokattava erityisesti tuotoksen tekstiä lukijalle sopivaksi. (Opinnäytetyöopas 2017, 5; Vilka, H. ym. 2003, 51.)

Oppilashuolto toimii vahvasti osana koulun arkea, mutta arjen haasteiden muututtua entistä haasteellisimmiksi ja monimutkaisemmiksi myös yhteistyön merkitys korostuu. Esimerkiksi mielenterveyden tukeminen ei välttämättä onnistu yksistään koulun sisällä olevin tukkeinoin, vaan tähän tarvitaan avuksi myös muita ammattitoimijoita. Kolmannen sektorin mukana olo voi vähentää myös koulukäymättömyyttä, sillä tutkimuksilla on osoitettu järjestökentän tukemisen positiivinen merkitys arjen hallintaan ja sujuvuuteen.

Toiminnallinen opinnäytetyö palvelee Liperin koulun toimeksiantoa. Kysely antaa tarvittavaa tietoa kehittämissuuntaa ideoidessa parhaiten, kun otetaan huomioon lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen koulun näkökulmasta. Yhteistyölle tarvitaan kuitenkin raamit, jonka pohjalta kehitystyötä lähdetään toteuttamaan.

6.2 Kysely

Kysely on hyvä keino saada tietoa eri tyyppisistä ilmiöistä, ihmisten toimintatavoista, mielipiteistä sekä esimerkiksi asenteista ja arvoista. Kyselyn aikana haastateltaville esitetään kysymyksiä joko kasvotusten tai kyselylomakkeen avulla. Kyselylomake on yksi tutkimuksissa käytettävistä mittausvälineistä. Kyselylomaketta voi hyödyntää niin yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisiin tutkimuksiin kuin mielipidettä kartoittaviin tutkimuksiin tai palautemittauksiin. (Vehkalahti, K. 2019, 11.)

Kyselylomaketta laatiessa on kiinnitettävä erityistä huomiota huolellisuuteen, sillä tutkimuksen onnistuminen kannalta olennaista on hyvin tehty tutkimuslomake. Onnistunut kysely kysyy oikeita kysymyksiä sisällöllisesti ja kiinnittää huomiota kysymysten mielekkyyteen. Kyselylomakkeessa vastaajat vastaavat myös samoihin kysymyksiin, jolloin puhutaan standardoidusta survey-kyselystä, joka on yleinen kyselytutkimuksen muoto. (Vehkalahti, K. 2019, 20; Hiltunen, L. 2020, 2.)

Kyselylomakkeeseen vastaavilta opettajilta haettiin tietoa yhteistyön merkityksestä ja millaisia toimenpiteitä onnistunut moniammatillinen yhteistyö edellyttää. Kyselylomake kartoitti tilannetta Liperin koulun arjen mukaisesti nostoen kysymyksissään arjen konkreettisia teemoja esiin. Kyselylomake palveli etäopetuksen yhteydessä toimeksiantajaa parhaiten avoimien kysymyksien avulla.

6.3 Asiantuntijahaastattelu

Haastattelua tehdessä on otettava huomioon asiantuntijan rooli. Tärkeää on antaa haastateltavalle tarpeeksi tilaa vastata omien näkemystensä pohjalta ilman haastattelijan ohjailua. Siksi kysymysten asetteluun on tärkeää kiinnittää huomiota. Haastatteluiden onnistumisen kannalta tärkeää on huomioida myös

dialogisuus ja luotettavuus. (Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005, 22–27.)
Asiantuntijahaastattelua tehdessä haastateltavan on oltava alansa huippuosaaja, mutta haastattelijan tulee myös pohtia, millaisia vaikutuksia asiantuntijan sosiaalisella asemalla voi olla vastauksiin. (Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001, 34–40).

Opinnäytetyön asiantuntijana toimii vs. vararehtori Liperin koululta, joka kertoo koulumaailman haasteista oman erityisopettajan taustansa mukaisesti. Asiantuntija on kehittämässä kyselylomaketta opettajille.

Asiantuntijan haastattelu ja kehittämistyöhön osallistuminen on tärkeää, sillä hän toimii koulussa myös oppilashuollosta vastaavana työntekijänä. Hänellä on paljon tietoa erityisesti alakoulussa pohdituttaneista pulmista, jotka heijastuvat myöhemmin yläkoulun arkeen.

Opinnäytetyössä on hyödynnetty opettajien haastattelun lisäksi asiantuntijahaastattelua syventämään opettajilta tulevia vastauksia. Asiantuntijan haastattelu pohjautuu samaan tematiikkaan ja kysymykset ovat avoimia asiantuntijan näkemysten varmistamiseksi.

6.4 Päiväkirja

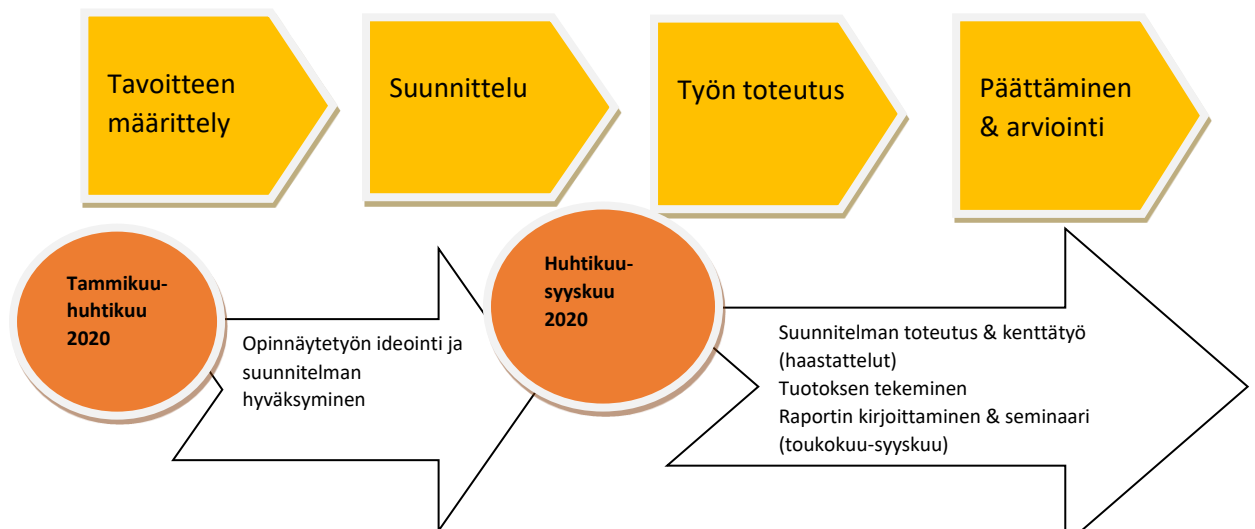
Opinnäytetyön päiväkirja on tutkijan henkilökohtainen kuvallinen tai sanallinen dokumentti, joka toimii kirjoittajan muistin apuvälineenä. Opinnäytetyön toiminnallinen prosessi ja sen valmistuminen pohjautuu pitkälti päiväkirjaan tehtyihin kirjauksiin. Tutkimuspäiväkirjaa täydennetään pitkin prosessia aineistolla, havainnoilla ja tutkijan omilla ajatuksilla. Päiväkirjaan kirjataan kentällä tapahtuvien asioiden lisäksi myös tietoa prosessin etenemisestä. (Vilkkä, H. ym. 2003, 19–20; Heikkinen, H. ym. 2010, 107–108.)

Käytän opinnäytetyöni aikana myös päiväkirjaa, josta ilmenevät prosessin eri

tekovaiheet sekä aikataulus. Päiväkirjan avulla jäsenän opinnäytetyöni etenemistä ja kirjaan muistiin opinnäytetyölle merkittäviä asioita. Päiväkirjaa on aloitettu tekemään heti ensimmäisen idean jälkeen opinnäytetyön toteutuksesta ja se kulkee koko projektin läpi yhtenä työskentelyn osana.

7 Opinnäytetyön toteutus

7.1 Lineaarinen malli

kuvio 1. Opinnäytetyön eteneminen lineaarisen mallin mukaan (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 64).

Lineaarinen malli on helppo ja selkeä klassinen kehittämistyön projektikuvaus. Malli lähtee liikkeelle tavoitteen määrittelemisestä ja suunnittelemisesta, jonka jälkeen työskentely etenee varsinaiseen toteutukseen ja prosessin päättämiseen. Viimeisenä tulee vielä projektin arviointi. Lineaarinen malli on kuitenkin saanut osakseen kritiikkiä suoraviivaisuudestaan. Kritiikkiä tulee sen vuoksi, että varsinainen kehittämistyö näyttää liian vähätoiselta. (Salonen, K. 2013, 15.)

7.2 Tavoitteen määrittely

Lineaarinen malli alkaa tavoitteen määrittelystä, joka pohjautuu yksinkertaiseen ideaan, tunnistettavaan tarpeeseen tai haluun kehittää olemassa olevaa toimintaympäristöä. Tavoitetta määriteltessä pyritään luomaan valmiiksi rajattu ja selkeä päämäärä. Ideoiminen on projektin pohja, jonka mukaan koko tekoprosessi muovautuu. (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 64.)

Opinnäytetyö sai ensimmäisen ajatuksen nykyisestä muodostaan loppusyksystä 2019, joten varsinaiseksi toteutusajankohdaksi muotoutui kevät 2020. Opinnäytetyö sai ideansa syyskuussa alkaneesta ryhmästä, jonka toimintamallia haluttiin kehittää entistä enemmän niin lasten kuin aikuisten arkea palvelevaksi, sillä jo tämä pieni kokeilu näytti positiivisia kokemuksia.

Tavoitteen määrittelyyn vaikutti suuresti aiempi kokemus pienryhmätoiminnasta. Toteutimme syksyllä 2019 pienryhmätoimintaa yhdessä Liperin nuorisotoimen sekä Honkalampi-säätiön Perheperustaisen kuntoutuskeskuksen kanssa. Lähtökohtana ryhmälle oli lisätä neuropsykiatrisen (nepsy) kirjon tietoutta erityisesti koululla ja tuoda ryhmätoiminnan kautta konkreettisia, arkea helpottavia keinoja, välineitä osaksi oppilaiden kouluarkea. Pienryhmän ohjaajina toimivat minun lisäksi kunnan nuoriso-ohjaaja, jonka yhtenä vastuualueena on koulunuorisotyö. Myös Honkalampi-säätiöltä ryhmässä kävi pari kertaa ulkopuolinen ohjaaja antamassa omia vinkkejään oppilaiden tukemiseen.

Honkalampi-säätiön edustajat pitivät opetushenkilöstölle nepsy-iltapäivän ennen ryhmän kokoontumisia. Iltapäivän aikana opettajilta kerättiin tietoa heidän havainnoistaan oppilaiden arjen haasteista. Tapaamiskerran aikana Honkalampi-säätiön edustajat pitivät myös napakan infopakettin nepsy-piirteistä, kuinka ne arjessa näkyvät ja millaisin helpoin keinoin arkea koulussa ja oppimista voidaan tukea.

Mukaan lähteneet opettajat kysyttiin mukaan. Mukaan kysytyt opettajat toimivat mukaan lähteneiden seitsemäsluokkalaisten opettajina. Opettaja lähti aluksi mukaan yhteensä kahdeksan. Opettajien listaamia asioita nepsy-iltapäivän aikana nostettiin myös ryhmätoimintaan mukaan ja nuoret pääsivät itse kertomaan, millaiset asiat heitä auttavat esimerkiksi keskittymään tai muistamaan oppitunnin saldoa paremmin. Ryhmässä kokeiltuja välineitä ja saatua tietoa välitettiin opettajille sen pohjalta, mihin nuoret antoivat luvan.

Ryhmän puolivälin tienoilla kokoonnuimme yhteiseen iltaan ryhmäläisten vanhempien ja mukaan lähteneiden opetushenkilöstön kanssa nuorisotalolle. Iltakokoontuminen kesti noin kaksi tuntia. Koulun puolelta paikalle saapui enää kolme edustajaa. Ilta oli kuitenkin onnistunut ja herätti tunteita puolin ja toisin. Vanhemmat kertoivat omia kokemuksiaan lapsistaan ja kertoivat, millaiset keinot kotona auttavat esimerkiksi keskittymiseen. Koulun edustus sai tästä hyviä ja konkreettisia keinoja myös koulussa keskittymisen tukemiseen. Yhteisen illan myötä tiedonjako vanhempien ja opetushenkilöstön välillä helpottui, sillä osallistujille tuli yhteinen kokemus siitä, että teemme yhteistyötä. Osallistajat huomasivat myös pohtivansa samoja asioita niin koulussa kuin kotona, joten ajatusten vaihtaminen puolin ja toisin vaikutti olevan tervetullutta.

Lopussa pyysimme ryhmäkokeilusta palautetta opettajilta yhteisen tapaamisen myötä. Palautteen anto oli toiminnallinen tuokio, joten palautteen antaminen edellytti paikalla oloa. Palautetta tuli antamaan neljä kahdeksasta.

Ensimmäinen ryhmäkokeilu oli hyvä, mutta kehitettäväksi kohteeksi nousi opettajien sitoutuminen uuden toiminnan kehittämiseen. Tavoitteeksi valikoitui tämän vuoksi opettajien omien näkemysten kartoittaminen, jotta jatkossa yhteistyö olisi entistä moniammatillisempaa ja opettajat pääsisivät itse vaikuttamaan arjen kehittämiseen itselleen sopivammalla tavalla. Kartoitustyö voisi auttaa myös prosessiin vahvempana sitoutumisena.

Tammikuun 2020 lopussa ja helmikuun aikana alkoi opinnäytetyön tarkempi valmistelu ja ideoiminen. Helmikuun aikana aihe rajautui tarkemmin opettajien kanssa käytyjen keskustelujen myötä ja opinnäytetyöstä kertomisen myötä vararehtorin kanssa haastatteluille näytetään vihreää valoa. Helmikuussa myös koulullamme tapahtuu henkilöstövaihdoksia uuden vararehtorin myötä, joten helmi-maaliskuussa käymme opinnäytetyöstä keskusteluja vielä uudelleen. Vararehtori lupautui toimimaan toimeksiantajan puolesta ohjaajana sekä antamaan oman haastattelunsa asiantuntijan roolissa.

7.3 Suunnitteluvaihe

Suunnitteluvaiheessa pohditaan työhön liittyviä riskejä ja suunnitellaan mitkä toimijat osallistuvat projektin tekoon. Suunnitteluvaiheessa voidaan myös varmistaa, että ajateltu produkti tukee organisaation toimintaa.

Lopputuloksena suunnitteluvaiheesta tulee projektisuunnitelma. (Toikko, T. & Rantanen, T. 2009, 64–65.)

Suunnitteluvaiheessa keskustelimme toimeksiantajan kanssa opinnäytetyöstä maaliskuun aikana. Vararehtori oli konseptiin tyytyväinen ja pohdimme yhdessä haastatteluun tulevia kysymyksiä. Haastattelun suunnittelu toteutui maaliskuun ensimmäisten viikkojen aikana. Samalla sovimme vararehtorin toimimisesta asiantuntijan roolissa. Tulimme vararehtorin kanssa yhdessä siihen lopputulokseen, että kysymykset eroaisivat hieman opettajien kanssa tehtävästä haastattelusta, sillä vararehtorilla on aiemmasta työkokemuksestaan näkemyksiä, jotka olisi hyvä ottaa huomioon opinnäytetyön tuotoksessa.

Tarkoituksena oli pitää haastatteluihin osallistuminen vapaaehtoisena. Osa opettajista oli jo lupautunut antamaan haastattelunsa aiemmin keväällä helmikuun aikana, joten haastatteluiden kohderyhmä oli tässä vaiheessa valmiina. Haastatteluun lupautuneita opettajia oli tällä hetkellä kuusi.

Suunnitteluvaiheessa haastattelut oli tarkoitus pitää viikolla 13 kasvokkain. Haastattelut oli tarkoitus nauhoittaa ja myöhemmin litteroida analysointia varten.

Haastatteluun osallistumista varten opettajille laadittiin saatekirje (liite 3). Saatekirjeessä kerrottiin opinnäytetyöstä sekä sen suunnitellusta tuotoksesta.

7.4 Toteutusvaihe

Usein projekti muuttuu jonkin verran toteutusvaiheessa. Tämän vuoksi projektisuunnitelmaa joutuu yleensä muokkaamaan jonkin verran matkan aikana. Projektisuunnitelmalla täsmennetään, miksi työ tehdään ja ketkä työn tekemiseen osallistuvat. Toteutusvaiheessa työlle tehdään myös produkti. Toteutukseen liittyy olennaisesti myös tulosten huomioon ottaminen, eli varmistaminen, että tulokset voidaan levittää tai niitä voidaan hyödyntää myöhemmin. (Toikko, T. ym. 2009, 65.)

Toimeksiantajan kanssa sopimukset ovat olleet henkilöstömuutosten vuoksi aluksi suullisia. Henkilöstön vakiinnuttua sopimusasiat oli helpompi hoitaa kuntoon ja kirjalliset toimeksiantosopimukset ja tutkimusluvut tehtiin viikon 13 aikana.

Asiantuntijahaastattelu (liite 1) toteutui 6.4.2020 sähköisesti. Kysymykset toimitettiin asiantuntijalle sähköpostitse. Asiantuntijan mukaan lasten ja nuorten keskuudessa on lisääntynyt radikaalisti mielenterveysongelmat (masennus, ahdistuneisuus) ja oppimisen pulmat. Mielenterveyden pulmiin vaikuttavat asiantuntijan mielestä arjen kiireisyys ja aikuisten ja lasten välisen vuorovaikutuksen vähentyminen radikaalisti. Mielenterveysongelmat ja oppimisen haasteet näkyvät suoraan koulukäymättömyytenä. Haastattelussa ilmeni huoli myös yhä useammin ilmi tulevasta vanhemmuuden haasteista tai sen puuttumisesta.

Koulusulun vuoksi opettajien haastattelut päätettiin tehdä alkuperäistä suunnitelmaa pari viikkoa myöhemmin sähköisessä muodossa, jotta etäopiskelu saatiin toimimaan ennen opinnäytetyöhöni keskittymistä. Haastattelu muuttui netissä tapahtuvaan kyselyyn. Päätimme toimeksiantajan kanssa myös, että kysely lähetetään koko koulun opettajistolle kohdennetun ryhmän sijaan. Kyselylomake (liite 2) tehtiin valmiiksi viikolla 14. Kysymyspatteristo toimitettiin vararehtorin hyväksyntää varten myös viikolla 14.

Opettajien kyselylomake laadittiin viikon 15 alussa Microsoft Formsiin ja sen toimivuutta testattiin eri väylien kautta ennen kyselylinkin lähettämistä. Kyselylinkki lähetettiin kaikille koulun opettajille Wilma-portaalin kautta saatekirjeen kanssa viikon 16 puolivälissä. Vastausaikaa kyselylle oli noin viikko, sillä vastaamisaika päättyi 23.4.2020. Opettajat pääsivät vastaamaan kyselyyn anonyymisti.

Valitsin Formsin käytön siksi, että koulumme käyttää Microsoftin palveluita jo valmiiksi. Tämä helpotti vastaamista entisestään, sillä opettajilla oli käytössään tarvittavat käyttöoikeudet. Kysymykset liittyivät yhteistyön mahdollisuuksiin sekä yhteistyön toteuttamiskeinoihin.

Vastausten pohjalta tehtiin yhteenveto kolmannen sektorin hyödyntämisen heikkouksista ja mahdollisuuksista sekä huomioon otettavista asioista, jotta yhteistyö koululla työskentelevien aikuisten kanssa olisi mahdollista ja mahdollisimman saumatonta. Analysoinnin päätteeksi ei ollut tarkoitus saada selville tarkkaa toimintamallia monialaisesta yhteistyöstä, vaan lähinnä ideoida Liperin kouluun sopiva pohja yhteistyön teemoille. Jatkossa yhteistyötä voi lähteä kehittämään valmiin pohjan mukaisesti ja yhteistyökumppanit voi olla helpompi valita etukäteen tarvelähtöisesti.

Kyselyyn vastaaminen ei vienyt ajallisesti muutamaa minuuttia kauempaa. Tällä pyrittiin lisäämään vastaajien vastausmotivaatiota. Kysymykset olivat pääsääntöisesti avoimia, jolla varmistettiin kysymysten mahdollistaminen

opettajien omiin mielipiteisiin.

Etäkoulu toi kyselyyn omat haasteensa, sillä muuttunut kouluarki kuormitti henkilökuntaamme. Vastauksia tuli yhteensä 10 opettajalta. Tuotos on laadittu opettajilta tulleiden vastausten ja asiantuntijahaastattelun pohjalta.

Tuloksista käy ilmi, että kaikki vastanneet kokivat ajatuksen kolmannen sektorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä hyvänä ja perusteltuna. Yhdeksän vastaajaa kymmenestä olisi valmis lähtemään kehittämään koulun toimintaa siten, että järjestökenttä ja kolmas sektori sujahtaisivat osaksi, vahvaksi, toimijaksi kouluarkea. Yksi vastaaja koki haastavaksi ajan puutteen ja arjen hektisyyden, joten yhteistyöhön lähteminen tuntui vaikealta.

Tuloksien varjossa myös positiivinen suuntaus yhteistyöllä olisi myös yhteiskunnallisesti kouluasetelman muuttuminen. Opettajat kokevat, että koulu on tällä hetkellä erillään oleva instituutti, joka on vain lasten ja nuorten arjen ”pakko suorituspaikka”. Eri toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö voisi vastausten pohjalta edistää sosiaalisia vuorovaikutustaitoja sekä lisätä erilaisuuden ymmärtämistä ja sietämistä.

Vastauksissa opettajat pohtivat sitä, mitä kolmannen sektorin toiminta voisi lapsille ja nuorille antaa. Yksi esimerkki yhteistyön rakentumisesta lisäisi oppilaiden koulupäivää tunnilla kerran viikkoon, mutta tuo ekstratunti voisi olla esimerkiksi harrastustoimintaa tai jonkin muun tarpeen ympärille rakentuva tunti. Harrastustoiminta koulupäivän yhteydessä lisäisi myös kaukana asuvien lasten ja nuorten mahdollisuutta osallistua harrastukseen, eivätkä kuljetukset olisi ongelma. Koulukuljetukset olisivat tässä tapauksessa avain asemassa. Tällä voisi olla positiivisia vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta.

Opettajat toivoivat yhteistyön tapahtuvan luonnollisesti työaikana ja siten, että myös heidän työnantajansa antavat heille myönnytyksiä lähteä kehitystoimintaan mukaan työajalla. Myös lukujärjestyksiin sopiva väli yhteistyölle tuonee haasteita, mutta opettajat uskoivat tämänkin asian ratkeavan

yhteisen tahtotilan avulla.

Muita hyötyjä opettajat kokivat saavansa tuen muodossa. Oppilaiden haasteet elämässä ovat entistä moninaisempia, joten myös tukiverkostoa tarvitaan entistä enemmän. Moniammatillisemman yhteistyön katsotaan olevan yksi reitti tarjoamaan paremmin matalan kynnyksen palveluita. Myös ennaltaehkäisy paranisi.

Yhteistyön kompastuskiviä vastausten perusteella on yksimielisesti motivaation ja ajan puute. Myös kouluarjen kaavamaisuus lisää omia haasteitaan yhteistyön suunnittelulle. Opettajat kuitenkin painottivat, että vaikka yhteistyö ei jollakin kertaa onnistuisikaan, voi yhteistyötarjouksen uusia myöhemmin. Järjestökentän kirjavuus myös korostui vastauksissa jonkin verran. Opettajat nostivat huolekseen sen, kuinka toimijat ovat perillä koulun omista toimintatavoista ja kuinka yhteistyö tukee myös jo olemassa olevia ja hyväksi todettuja toimintatapoja.

Opettajien vastauksissa korostuivat myös yhteistyön onnistumisen kannalta samoja elementtejä. Lähes kaikki vastasivat onnistuneen yhteistyön avaimiksi tarpeeksi pitkän suunnitteluajan ja avoimen keskustelun eri toimijoiden kanssa. Myös teemoittain tapahtuva toiminta esimerkiksi lukuvuosittain voisi auttaa lukujärjestysteknisiä seikkoja ja lisätä aiheesta kiinnostuneiden opettajien mukaan tuloa. Vapaaehtoisuus koettiin hyvänä ja motivaatiota lisäävänä tekijänä. Kaikki vastaajat korostivat yhteisten tavoitteiden ja päämäärien tärkeyttä.

7.5 Projektin päätös ja arviointi

Viimeinen vaihe on projektin päättäminen ja arviointi. Projektin raja on ajallinen, joten päätöspisteen on oltava selkeä. Usein projektit jatkuvat, sillä tuloksien pohjalta esiin nousseet kehittämissideat pääsevät valloilleen. Kehitystyö on kuitenkin yleensä oma, uusi projektinsa eikä sisälly samaan

prosessiin. Lopussa projekti yritetään päättää suunnitelman mukaisesti, jolloin lopetukseen kuuluvat loppuraportointi, projektiorganisaation purkaminen ja jatkoideoiden esittäminen. (Toikko, T. ym. 2009, 65.)

Opinnäytetyön prosessin viimeinen vaihe on tuotoksen tekeminen PowerPoint -muotoon. Tuotos syntyi nettikyselyn pohjalta tulleista ajatuksista ja vastauksista. Näkemykset koottiin yhteen ja näistä tehtiin napakka multimediaesitys. Tuotoksen tekemiseen oli varattuna yhteensä aikaa noin viikko.

Tuotos esitettiin toimeksiantajalle elokuun ensimmäisellä viikolla. Tuotoksesta käytiin myös esityksen jälkeen palautekeskustelu. Opinnäytetyön tuotos toimitetaan Liperin koulun rehtorille ja apulaisrehtorille sähköpostitse. Produkti jää Liperin koulun käyttöön kehitysmahdollisuuksiensa vuoksi.

8 Tuotoksen kuvaus ja arviointi

Tuotokseen sisältyy yhteensä 13 diaa. Esityksen ulkoasu on rauhallinen, positiivissävytteinen ja kannustava. Ulkoasuksi valikoitui ajaton kuvitus sinisävyisenä, mikä sopii monen katsojan silmään.

Tuotoksen alussa kerrotaan toteutuksesta, eli opettajien haastattelusta ja vastaajien määrästä. Alkuun on myös kerrottu esityksen jäävän Liperin koulun käyttöön, jotta vastausten ääreen voidaan palata myöhemmin yhteistyötä suunnitellessa. Esitys on myös pyritty pitämään selkeänä koko ajan.

PowerPointissa on otsakkeissa myös opettajille esitetyt kysymykset. Diasarjoissa on koostettu vastauksia, sillä monissa vastauksissa korostui samoja asioita ja elementtejä. Mukana esityksessä on myös suoria lainauksia opettajien vastauksista kuvaamassa heidän ajatuksiaan entistä paremmin.

Opettajien lainaukset myös herättävät pohdintaa katsojan mielessä onnistumisesta ja epäonnistumisesta.

Toimeksiantajan mielestä työ on mielenkiintoinen ja siinä mukavan raikas näkökulma. Tuotos ja lähes koko prosessi on toteutunut itsenäisellä työotteella, joten toteutuksen suhteen on ollut tekijällä vapaat kädet. Tuotos on selkeä kokonaisuus ja herättää työnantajassakin ajatuksia tulevan suunnittelussa. Ulkoasu PowerPoint esityksessä hyvä, siitä ei lähdetty muuttamaan ensi esityksen jälkeen mitään. Esityksestä ja tuotoksesta puhutaan myöhemmin myös muiden alueen koulujen kanssa.

Tuotos vastaa Liperin koulun kehittämissuuntaan melko hyvin. Tuotoksessa on paljon infoa siitä, kuinka opettajat yhteistyön mahdollisuudet näkevät, mutta konkreettiset toiveet tulevaisuudelle jäivät puuttumaan lähes kokonaan. Tuotoksen pohjalta yhteistyön aloittaminen on kuitenkin helpompaa, sillä se herättää keskustelua opettajien ja rehtorien keskuudessa. Konkreettisiin toiveisiin palaamme myöhemmin kehitystyön merkeissä.

Opinnäytetyön tekijä on toiminut itsenäisesti mutta kuitenkin Liperin koulun arvot ja toimintaperiaatteet huomioiden. Projektin toteutus onnistui toimeksiantajan ja opinnäytetyön tekijän näkökulmasta melko hyvin.

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyö vastaa hyvin tutkimustehtävään. Opinnäytetyössä ilmenee samoja teemoja ja elementtejä niin opettajien, asiantuntijan kuin yllä mainittujen tutkimustenkin nojalla. Nämä tukevat myös hyvinvointikyselyssä ilmi tulleita haasteita. Haasteiksi katsotaan yksinäisyys, koulukäymättömyys sekä lasten ja

nuorten jaksaminen. (Asiantuntijahaastattelu 6.4.2020; Lasten ja nuorten hyvinvointi 2019, 3; Mielen terveyden keskusliitto 2020).

Vastaamisprosentti kyselyyn jäi pieneksi, sillä vastaajia oli vain 10 opettajaa 56:sta. Jatkon kannalta on siis avoimena se, kuinka motivoituneita kehitystyöhön vastaamatta jääneet opettajat ovat ja olisiko heiltä noussut vielä erilaisempia ajatuksia verkostoitumisen suhteen. Arjen ja struktuurien pysyvän muutoksen kannalta olisi olennaista kuitenkin kaikkien osallisuus ja yhteen hiileen puhaltaminen. Toisaalta myös pienen yhteisön voimin voimme aloittaa verkostoitumisen ja katsoa, kantaako tämä hedelmää myös heidän keskuuteensa, joilla nyt on motivaatiopulaa.

Selkeää tulleiden vastausten perusteella on, että yhteistyötä toivotaan kuitenkin tiivistettävän. Lasten ja nuorten hyvinvointi puhuttaa koulumme aikuisia, ja opettajat painivat usein haasteiden kanssa lähes yksin. Kotien kanssa tehtävä yhteistyö on toisinaan ongelmatilanteissa vaikeaa, joten tukea olisi helpottavaa saada myös niin sanotusti ulkopuolisen tahon kautta ennaltaehkäisevässä mielessä. Yhteistyön tehostamisen on katsottu lisäävän myös (Laamanen 2002, 23) kolmannen sektorin avulla perheiden ja kunnan toiminnan välistä vuorovaikutusta. Tästä voi päätellä, että kolmannen sektorin tuki arjessa voisi auttaa niin lapsia kuin aikuisia voimaan tai toimimaan paremmin.

Tulosten varjolla voi nähdä yhteistoiminnan kehittämisen olevan enemmän mahdollisuus ja kokeiltavissa oleva idea. Opettajat peilaavat yhteistyötä niin oman työnsä kuin soveltamismahdollisuuksien kannalta. Opettajien toiveissa olisi säännöllisesti toteutettava yhteistyö, jota myös kunta lähtisi toteuttamaan työajallisesti. Yhteistyö koetaan kuitenkin tärkeänä kehityssaskeleena hyvinvointimme parantamiseksi ja koulu- ja työviihtyvyyden lisäämiseksi.

Verkostoyhteistyö antaa myös työyhteisölle paljon uusia näkökulmia työhön ja työskentelymenetelmiin. Moniammatillisuus auttaa lisäämään vuorovaikutusta

eri toimijoiden välillä ja kehittämään jo olemassa olevia toimintamalleja vastaamaan tarpeisiin entistä tehokkaammin. Vuoropuhelu ja ammattilaisten välinen kommunikointi auttaa myös refleктоimaan omaa ammattiminää tehokkaammin.

Hyvinvointimme koostuu monista osa-alueista, joten myös sen tukemiseen tarvitaan erilaisia toimia ja toimintoja. Hyvinvointiamme horjuttaa erilaiset haasteet, jotka voivat lisääntyä riittävien tukiväylien puuttuessa. Tämän takia kolmannen sektorin ja järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö voisi olla koulun kannalta tärkeässä asemassa.

Yhteistyön kehittämiseksi on kuitenkin omat haasteensa. Haasteita aiheuttavat niin lait, vahvat stereotypiat eri alan toimijoita kohtaan sekä arjen kiireisyys ja kaavamaisuus. Kyselyyn vastaajat kuitenkin toivovat asiaan muutosta pikkuhiljaa edeten ja rakenteita muuttaen.

Kysymysmerkkiä kehitykselle aiheuttavat myös olemassa olevat jäykähköt koulurakenteet ja lukujärjestysten kaavamaisuus. Yhteistyön soljumiselle tarvitaan rakennemuutosta. Rakennemuutos kestää vastaajien mukaan useita vuosia, mutta on mahdollinen, jos kaikki ovat muutokselle myönteisiä.

Tuloksista myös ilmenee opettajien ja asiantuntijan halu auttaa nuorten hyvinvoinnissa ja parantamaan sitä. Vastaajilla on käsitys yhdessä tekemisestä ja sen mahdollisista positiivisista vaikutuksista oppilaiden hyvinvointiin. Myös aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet monialaisen yhteistyön kantavan oikein toteutettuna hedelmää. (Janhunen, A. 2015, 17; Bashan, N. & Inkeroinen, L. 40–41.)

Lopputuloksena voidaan nähdä, että Liperin koulu haluaa kehittää toimintaansa ja kokeilla pilotoinnin avulla uutta toimintamuotoa osana koulun arkea. Kehitysmuutos tulee ilmi kyselyn vastauksista. Pilotoinnin lähtökohdaksi on moniammatillinen yhteistyö uudenaikaisena tukikeinona vastaamaan oppilaiden ja opettajien tarpeisiin.

Kolmas sektori kokee pystyvänsä tarjoamaan paljon hyvinvointia edistävää toimintaa esimerkiksi vertaistoiminnan avulla ja täydentävän kuntien tarjoamaa toimintaa. (Nykäsenoja, J. 2015, 141–146). Järjestötoimijat ovat usein matalan kynnyksen palveluntarjoajia, joten tuen saaminen on myös helppoa ja usein maksutonta. (Laamanen ym. 2002, 23). Kyselylomakkeen tulosten varjolla voidaan sanoa, että lapsien kasvua ja kehitystä turvataan parhaiten toimivan verkoston avulla ja aikuiset voivat saada omaan arkeensa helposti uudenlaista tukea kolmannen sektorin tuen myötä. Järjestökentän toiminta on myös muuttunut aiempiin vuosiin verraten ammattimaisemmaksi toimijakentäksi, ja yhteistyö voi olla matalasta kynnyksestään huolimatta olla ammatillista. (Kuntoutussäätiö 2020). Ennaltaehkäisevässäkin mielessä yhteistyön tekeminen katsotaan kannattavaksi.

Opinnäytetyö kannatti siis tehdä, sillä opettajilla on paljon hyviä näkemyksiä lasten ja nuorten nykyisestä tilanteesta. Jo kansallisella tasolla lasten ja nuorten hyvinvoinnissa on tapahtunut laskua (Lääkärilehti 2019; Lasten ja nuorten hyvinvointi 2019, 3) viime vuosien aikana ja opetushenkilöstöllä on kokemusta vallitsevista ilmiöistä. Ilmiöinä on jo em. tutkimuksissakin korostunut mielenterveyden haasteet ja yksinäisyys. Osa vastanneista pohtiikin, vähentyisikö yksinäisyyden tuomat mielenterveyden ongelmat tasa-arvoisuuden myötä. Mielen hyvinvointia edistäisivät esimerkiksi koulupäiviin sijoitettu harrastustoiminta, jota voisi kolmannen sektorin avulla hyödyntää. Myös erilaiset pienryhmät mahdollistaisivat itsetunnon vahvistamista ja edistäisivät sosiokognitiivisten taitojen kehittymistä. Nämä voisivat vaikuttaa positiivisesti myös koulumyönteisyyteen ja sitä kautta oppimiseen.

Vastausprosentti jäi pieneksi, mutta vastaukset vastanneiden kesken tukivat toinen toisiaan hyvin tai melko hyvin. Asiantuntijahaastattelu jäi suppeahkoksi. Asiantuntijahaastattelua olisi voinut tämän vuoksi vielä laajentaa jälkikäteen, jotta erityisosaaminen olisi korostunut entisestään. Asiantuntijan antama haastattelu kuitenkin toi lisäarvoa opettajien haastatteluun.

Prosessikulku eteni kronologisesti tavoitteen määrittelystä suunnitteluvaiheeseen ja toteutukseen. Toimeksiantajan toiveita otettiin

huomioon projektin toteutumisen aikana, mutta toimeksiantajan antama arviointi jäi suppeaksi niin produktista kuin opinnäytetyön etenemisestäkin.

Opinnäytetyön tekijän näkökulmasta opinnäytetyö vastasi tutkimukselle annettuun tehtävään ja toteutus oli toimeksiantajan lähtökohtiin laadittu.

Opinnäytetyöstä kumpuaa monia ajatuksia kehittämistyön saralla. Positiivista prosessin päättymisen jälkeen on huomata, että Liperin koulu on muutoksille avoin, mutta myös moni asia askarruttaa. Opinnäytetyö osoittaa kolmannen sektorin tarpeellisuuden osana tasapainoista arkea ja vastauksista saadaan myös valmiita ja konkreettisia kehittämisideoita. Kolmas sektori voi tarjota omalla toiminnallaan paljon uutta toimintaa tukemaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaisempaa hyvinvointia koulupäivien aikana. Kehittämisideat auttaisivat lisäämään tasa-arvoa esimerkiksi syrjemmässä asuvien lasten ja nuorten harrastustoiminnassa, jos ne linkittyisivät koulupäiviin.

10 Pohdinta

10.1 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyyteen kuuluu olennaisesti tiedonhankintaan liittyvät kysymykset sekä tutkimustulosten soveltamismahdollisuudet. Eettisyys alkaa jo tutkimuksen alkumetreiltä – tutkijalta odotetaan perehtymistä teoriaan ja onnistuneeseen tutkimuksen rajaukseen. Tutkimuksen eettisyyteen liittyvät myös ammattitaito, laadukkuus, luotettavuus, avoimuus sekä se, että tutkimus voidaan tarvittaessa toistaa. Myös yksityisyyden kunnioittaminen, vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus lisäävät tutkimuksen eettisyyttä ja kuuluvat isona osana tutkimusprosessiin. Salassapitovelvollisuutta tukevat eri lait, kuten perustuslaki, henkilötietolaki sekä vaitiolo- ja salassapitovelvollisuus. On myös hyväksi miettiä jo valmiiksi erilaisia huomioita, kun tutkimuskohteena on ihminen ja käyttäytyminen. Eettisyys tutkimuksessa voidaan jakaa kahteen osaan; tiedonkeruuseen ja tutkittavien

anonymiteettiin sekä ihmisarvoon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. (Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2009, 1–3; 18–25.)

Tutkimuksen luotettavuuteen kuuluu sille asetetut normit ja arvot, joihin linkittyvät olennaisesti käsitteet validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetti selvittää sitä, onko tutkimus pätevä. Pätevyyteen kuuluvat tutkimuksen perusteellisuus ja ovatko saadut tulokset realistisia. Tutkimustuloksiin ja validiteettiin voivat vaikuttaa esimerkiksi tutkijan esittämät huonot kysymykset tai virheelliset näkemykset. Reliabiliteetti on arviointi keinona esimerkiksi toiminnan ja metodien kanssa. Tällöin tarkastellaan olosuhteissa hyödynnettävien metodien (kuten esim. päihdekuntoutus, vanhustyö, nuorisotyö) luotettavuutta sekä yleistettävyyttä. (Puusniekka ym. 2009, 22–25.)

Tutkimus on toteutettu myös hyvässä yhteistyössä Liperin koulun kanssa. Kyselyyn vastaaminen perustui vapaaehtoisuuteen, joten vastaajilla oli itsellään motivaatiota osallistua kehittämisideointiin. Kyselylomakkeesta kysyttiin palautetta toimeksiantajalta ja myös opinnäytetyön ohjaajat antoivat kysymyslomakkeeseen omat vinkkinsä. Näiden takia uskon lomakkeen olleen tarpeeseen vastaava ja kysymysten sopivan tehtyyn työhön.

Liperin koulun kanssa neuvottelimme asioista sekä etenemisestä ja lupia kysyttiin opinnäytetyön etenemisen aikana säännöllisesti. Opinnäytetyön toteutuksesta laadittiin kirjalliset sopimukset toimeksiantajan kanssa, jotta tutkimus olisi luvallinen ja perustuisi yhteisiin tutkimussääntöihin. Opettajille lähetettiin myös saatekirje, jonka tarkoituksena on osoittaa lyhyesti opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä. Saatekirjeestä ilmenee myös anonymisti tapahtuva vastaaminen.

10.2 Ammatillinen kasvu

Olen saanut opinnäytetyöstä paljon varmuutta työskennellä monialaisesti. Opinnäytetyön tekeminen oli siltä osin palkitsevaa, että olemme jo ottaneet askeleen kohti yhteistä tavoitetta lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi. Hyvinvoinnin kannalta tärkeää on ottaa erilaiset vahvuudet huomioon, johon aikuiset voivat eri toiminnoilla vastata. Ratkaisujen löytäminen ja oppilaiden vahvuuksien entistä vankempi tukeminen on lisääntynyt ammatillisesti huomioon ottaen niin minulla kuin koko työyhteisöllä.

Opinnäytetyöni on aiheuttanut paljon onnistumisen tunteita, mutta myös paljon turhautuneisuutta ja epäonnistumisen tunnetta. Turhautuneisuus meinasi ottaa keväällä minusta vallan, sillä odotin haastatteluiden tekemistä kasvokkain. Itselleni sopii paremmin keskustelu kasvotusten kuin etälomakkein. Vaikka kysymykset olivat avoimia, olisin toivonut voivani esittää vielä tarkentavia kysymyksiä joihinkin vastauksiin. Koska kysely toteutui anonyymisti, en tätä voinut tehdä. Toivoin, että opinnäytetyöni olisi ollut siis keskustelelevampi kokonaisuus. Nettikyselyyn siirtymisen muutoksesta opin sen, että anonyymisti vastaamisella omat, ehkä ne kärkkäimmät ja tärkeimmät, mielipiteet ovat kenties helpommin ilmaistavissa. Anonyymius ei vaadi sensurointia vastaajalta, vaan vastaaja voi olla aidon rehellinen asiaa pohtiessaan. Anonyymius ei tässä tapauksessa ollutkaan huono asia, vaan rikastutti erityisesti tuotoksen lopputulosta.

Opinnäytetyön teko itsessään on ollut pitkältä tuntuva projekti, mutta on ollut helpottavaa kuulla omasta etenemisestään ohjaavilta opettajilta. Tämä motivoi minua koko työn ajan. Yksin tekeminen toisaalta on sopinut minulle, sillä olen pitänyt konseptia alusta lähtien omana juttuna ja itselleni tärkeänä asiana. Toisaalta opinnäytetyön jakaminen toisen kanssa olisi voinut antaa työlle enemmän näkökulmia ja sisältöä. Myös vastuun ja paineen jakaminen toisen kanssa olisi ollut toisinaan hyväksi.

Kaikesta edellä mainituista haasteista eli stressistä, väsymyksestä ja paineesta huolimatta olen saatuihin oppeihin tyytyväinen. Olen haastanut itseäni reilun puolen vuoden ajan, jonka aikana koen kasvaneeni ennen kaikkea työyhteisön tasa-arvoisena jäsenenä.

Opinnäytetyö on antanut opettanut entistä enemmän kehittämisprojektista ja sen laadinnasta. Olen päässyt toteuttamaan prosessin alusta loppuun itsenäisesti ja oppinut luovimaan tilanteissa, jotka ovat muuttuneet yllättäenkin. Muuttuneissa tilanteissa toimeksiantajan arvot ja toimintaperiaatteet ovat pysyneet vahvasti työssä mukana ja verkostolle on annettu myös sopeutumisaikaa koronan tuomiin muutoksiin ilman painetta opinnäytetyön kyselyyn osallistumisesta. Lineaarinen malli on hankala toteutusmuoto tarkasti suunnitellun etenemisensä vuoksi, eikä se juurikaan anna tilaa suurille muutoksille. Kehitystyön idea ei kuitenkaan muuttunut tässä tapauksessa matkan varrella merkittävästi, vaikka yllättäviä muutoksia projektin ajalle sattuihin.

Kehittämistyön osaamiseni lisääntynyt kokonaisuudessaan projektin hallintana. Opinnäytetyölle oli selkeä tavoite, joka lähti liikkeelle tarkemmasta määrittelystä aiemman kokemuksen pohjalta kehittämistarpeesta. Opinnäytetyötä voi myös hyödyntää niin toimeksiantajan toimesta kuin muillakin kouluilla, joten työtä on helppo käyttää ja soveltaa omiin tarpeisiin sopivaksi. Opinnäytetyön avulla voidaan saavuttaa myös uudenlaista ja näkyvää toimintaa erityisesti lasten ja nuorten arkeen, mutta myös aikuiset voivat saada omaan työhönsä, toimintaansa tai ajatuksiinsa tukea.

Kehittäjänä olen ottanut Liperin koulun ideologiaa mukaan ja kuunnellut heidän tarpeitaan projektia laatiessa. Yhteistyötä on tehty opinnäytetyön projektin aikana monialaisesti ja toimeksiantajaa on kuunneltu, jotta kehitystyö palvelee toimintaa jatkossa entistä vankemmin. Lopullinen tuotos sopii neutraaliutensa vuoksi monille toimijoille. Tuotos on myös konkreettinen, mikä on olennainen osa kehittämistyötä ja sen päättämistä.

10.3 Jatkokehitysideat

Kouluarjessa törmätään yhä moninaisempiin haasteisiin, joihin tarvitaan apua. Haasteet vaikuttavat myös koulun henkilökunnan jaksamiseen – monet opettajat ja koulunkäynnin ohjaajat kokevat työssään uupumusta. Uupumukseen vaikuttavat arjen kiireisyys, ilmiöt ja oppilaiden haasteet, joiden suhteen henkilöstö kokee neuvottomuutta. Myös resurssit ovat tarpeisiin nähden riittämättömiä.

Eri toimijoilla voitaisiin vastata resurssipulaan sekä erilaisiin ilmiöihin ja arjen haasteisiin aiempaa napakammin. Kolmas sektori voisi tuoda arkeen uusia rutiineja, jotka tukisivat niin oppilaita kuin opettajia. Järjestötoimijoiden kautta voisi olla mahdollista myös saada lisää tietoa erilaisista teemoista ja haasteista, joiden avulla esimerkiksi oppilaan käyttäytymistä voi olla helpompi ymmärtää. Tällaista yhteistyötä voisi tehdä vaikka Veso-päivien aikana, jossa eri asiantuntijoiden olisi helppo kokoontua yhteisten pohdintojen ääreen. Yhteistyötapaamiset voisivat olla matalan kynnyksen koulutustuokioita.

Järjestötoimijat voisivat tuoda kouluihin eri teemaan liittyviä ryhmiä. Ryhmille tärkeää olennaista olisi vastata esimerkiksi pinnalla oleviin ilmiöihin. Tällaisia ilmiöitä voisivat olla ahdistuneisuus, jännitys, nepsy-piirteet tai vaikka seksuaalisuuteen liittyvät asiat. Koulun omilla resursseilla kaikkiin teemoihin on mahdotonta vastata, mutta yhteistyössä laadittu monialainen ryhmätoiminta tukisi koulussa jaksamista.

Monilla alueilla on myös suuri syrjäytymisriski, sillä välimatkat ovat pitkiä ja julkinen liikenne kulkee huonosti tai ei lainkaan harrastusten pariin. Kolmannen sektorin toimijat voisivat tasoittaa tasa-arvoisuutta tulemalla kouluille pitämään harrastustoimintaa esimerkiksi koulupäivän jälkeen. Kunta voisi tukea toimintaa tarjoamalla lisäkydityksen harrastamaan jääville oppilaille. Tällä tavalla saisimme lapsille ja nuorille heidän arkeensa tärkeää toimintaa, jolla voisi olla

merkitystä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin paranemiseen.

Tulevaisuudessa olisi hyvä myös tehdä kysely kolmannen sektorin toimijoille samasta aiheesta. He voisivat kertoa omia näkemyksiään yhteistyön mahdollisuuksista ja sen mahdollisista vaikutuksista.

Liperiin on suunnitteilla syksylle 2020 alkavaksi uusi ryhmä, jonka pohja on tällä kertaa sosiaalisten taitojen vahvistamisessa sekä oppimisvaikeuksien tukemisessa. Yhteistyötä tehdään vielä tänä syksynä Honkalampi-säätiön ja nuorisotoimen kanssa. Ryhmän avulla on tarkoitus vahvistaa osallistujien kaveritaitoja ja antaa yksinkertaisia arkea tukevia keinoja esimerkiksi oppimisen tueksi osallistujille sekä opettajille. Ryhmää suunniteltaessa otetaan huomioon kyselyyn tulleita opettajien vastauksia ja pyritään kehittämään Liperin koululle sopiva toimintamalli, jota voimme hyödyntää ja kehittää entisestään myös jatkossa.

Samantyyppisen kyselytutkimuksen voisi tehdä myös perheille, sillä he ovat iso osa lasten ja nuorten hyvinvointia arvioimisessa. Myös perheiden kokemukset moniammatillisesta yhteistyöstä olisi hyvä saada kuuluviin. Perheitä kuuntelemalla arjen toiminnat voisivat kehittyä entisestään lapsilähtöisemmiksi. Myös koulun, kodin ja eri toimijoiden välinen vuorovaikutus voisi olla saumattomampaa paremman yhteissuunnittelun myötä.

Lähteet

- Bashan, N. & Inkeroinen, L. 2017. ”JOS EN OLISI TÄNNE PÄÄSSYT, EN TIEDÄ MISSÄ NYT OLISIN” Mielenterveys- ja päihdepalvelujen asiakkaiden kokemuksia saamastaan palvelusta.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137762/Bashan_Niina_Inkeroinen_Lasse%20.pdf?sequence=3&isAllowed=y.
 23.5.2020
- Grönfors, M. 2011. Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmät. SoFia- Sosiologi-Filosofiapu Vilka, Hämeenlinna. 20.4.2020
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta tietoon. Dark Oy, Vantaa.
- Hiltunen, L. Metodina kyselytutkimus. Jyväskylän Yliopisto.
<http://www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/kyselytutkimus2.pdf> 6.4.2020
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Janhunen, A. 2015. Kolmas sektori mielenterveyden edistämisen tukena: Maksuttomat kolmannen sektorin palvelut aikuisille mielenterveyskuntoutujille Oulussa.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/94220/Oppari.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 25.5.2020
- Jokinen, S. 2019. <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/blogiartikkelit/OAJ-blogi/2019/5-asiaa-joita-ilman-inkluusio-ei-toteudu/> 4.2.2020
- Kontio, M. 2010. Moniammatillinen yhteistyö. Tukeva-hanke, Oulu.
<http://oulu.ouka.fi/seutu/tukeva/moniammatillinen-julkaisu.pdf>.
 21.5.2020
- Kuntoutussäätiö. Mitä kuuluu kolmannen sektorin työntekijöille? 2016.
<https://kuntoutussaatio.fi/2016/09/07/mita-kuuluu-kolmannen-sektorin-tyontekijoille/> 20.5.2020
- Laamanen, E., Ala-Kauhaluoma, M. & Nouko-Juvonen, S. 2002. Kuntien ja kolmannen sektorin projektiyhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollossa. Kokemuksia ja kehittämisajatuksia. Suomen kuntaliitto, Helsinki.
- Lasten ja nuorten hyvinvointi – kouluterveyskysely. 2019.
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138562/Tilastoraportti_33_Kouluterveyskysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y. 16.8.2020.
- Liperin koulu 2020. <https://www.liperi.fi/liperin-koulu> 12.8.2020
- Lääkärilehti 2020. Nuorten yksinäisyys on yhteydessä lisääntyneeseen oireiluun ja lääkkeiden käyttöön.
<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/nuorten-yksinaisyys-on-yhteydessa-lisaantyneeseen-oireiluun-ja-laakkeiden-kayttoon/>. 15.8.2020

- Mehiläinen. Kehon ja mielen hyvinvointi. <https://www.mehilainen.fi/hyvinvointi>. 24.8.2020
- Mielenterveyden keskusliitto: Eroon yksinäisyydestä. 2020. <https://www.mtkl.fi/mika-askarruttaa/yksinaisyys/>. 24.8.2020.
- Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori. Yhteistyön uudet muodot. PS-Kustannus, Jyväskylä.
- Nuoperi. Monialainen (yhteistyö). <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=14>. 7.4.2020.
- Nykäsenoja, J. 2015. Kolmas sektori mielenterveystyön hallinnassa. Yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/157182>. 15.5.2020
- Opinnäytetyön ohjaajan käsikirja. Tutkimuksellinen kehittämishanke opinnäytetyönä vs. projektityö. <https://oppimateriaalit.jamk.fi/yamk-kasikirja/tyoelaman-tutkiva-kehittamistoiminta/projektityo-vs-ns-toiminnallinen-tutkimuksellinen-kehittamishanke-opinnaytetyo/> 7.4.2020
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287#Pidp445791984>. 5.3.2020.
- Oppimisvaikeus 2018. Itsetunto. <https://oppimisvaikeus.fi/tietoa/mielen-hyvinvointi/itsetunto/> 13.8.2018
- Pasanen, P. 2020. Vararehtori, Liperin koulu. Asiantuntijahaastattelu. 6.4.2020
- Puusniekka, A. & Saaranen-Kauppinen, A. 2009. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf. 15.5.2020
- Ristikari, T., Keski-Säntti, M., Sutela, E., Haapakorva, P., Kiilakoski, T., Pekkarinen, E., Kääriälä, A., Aaltonen, M., Huotari, T., Merikukka, M., Salonen, J., Juutinen, A., Pesonen-Smith, A. & Gissler, M. Suomi lasten kasvuympäristönä. Kahdeksantoista vuoden seuranta vuonna 1997 syntyneistä. 2018. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki: PunaMusta Oy.
- Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovai-utus. Tampere: Vastapaino.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. <https://docplayer.fi/1986011-Nakokulmia-tutkimukselliseen-ja-toiminnalliseen-opinnaytetyohon.html>. 5.8.2020
- Sillman, H. & Strömdahl, S. 2011. Icehearts yhteistyössä sosiaalitoimen ja koulun kanssa - ei neuvota vaan kysytään neuvoa. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/28317/Icehearts.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- Suomen mielenterveys ry. Itsetuntemus. Hyvä itsetunto on optimistista realismia. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/hyv%C3%A4-itsetunto-optimistista-realismia>. 9.9.2020
- Tehostetun ja erityisen tuen hanke. Integraatio ja inkluisio. <https://peda.net/rauma/tjeth/k%C3%A4sitteit%C3%A4/iji/ijil>. 4.3.2020.
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampere University Press.
- Vehkalahti, K. 2019. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/305021/Kyselytutkimuksen-mittarit-ja-menetelmat-2019-Vehkalahti.pdf?sequence=1&isAllowed=y> 5.4.2020
- Vuori-Kemilä, A., Stengård, E., Saarelainen, R. & Annala, T. 2010. Mielenterveys- ja päihdetyö: yhteistyötä ja kumppanuutta. WSOYpro Oy, Helsinki.
- Vilka, H., Airaksinen, T. & Kustannusosakeyhtiö Tammi. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Gummerus Kirjapaino, Jyväskylä.

Haastattelurunko (asiantuntija)

1. Millaisia haasteita mielestäsi koulussa on lapsilla ja nuorilla?
2. Jos mietitään tukikeinoja em. ilmiöihin ja/tai haasteisiin, millaista tukea koululla voitaisiin tarvita mahdollisimman motivoivaan työskentelymuotoon?
3. Opetussuunnitelmiin on tullut lisäys kolmannesta sektorista osana opetusta muutama vuosi sitten. Millaisia ajatuksia tämä herättää?
4. Millaisia asioita tulee ottaa huomioon, jos yhteistyötä lähdetään eri järjestöjen kanssa miettimään?
5. Millaiset asiat vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen? Entä epäonnistumiseen?
6. Jos kolmas sektori toimisi systemaattisesti osana kouluarkea, millaisia vaikutuksia sillä voisi olla esimerkiksi viiden vuoden päästä?

Kysely (opettajille)

1. Opetussuunnitelmiin on tullut lisäys kolmannesta sektorista osana opetusta muutama vuosi sitten. Millaisia ajatuksia tämä herättää?
2. Millaisia asioita tulee ottaa huomioon, jos yhteistyötä lähdetään eri järjestöjen kanssa miettimään?
3. Millaiset asiat vaikuttavat yhteistyön onnistumiseen?
4. Millaiset asiat vaikuttavat yhteistyön epäonnistumiseen?
5. Koetko hyötyväsi itse moniammatillisesta yhteistyöstä? Miten?
6. Lähtisitkö mukaan kehittämistyöhön kolmannen sektorin kanssa? Miksi/miksi et?
7. Jos kolmas sektori toimisi systemaattisesti osana kouluarkea, millaisia vaikutuksia sillä voisi olla esimerkiksi viiden vuoden päästä?

Saatekirje

Hei!

Olen opiskelemassa Karelia-amk:ssa sosionomin opintoja, ja opintoni ovat loppusuoralla. Tavoitteeni on valmistua viimeistään syksyllä 2020. Teen koulullenne opinnäytetyön koskien kolmannen sektorin toimintaa.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on kartoittaa teidän, opettajien, näkemyksiä verkostoyhteistyöstä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Tietoa kerään haastattelun avulla, johon laitan teille vastaamislinkin. Vastauksienne avulla pyritään lähtemään kehittämään koulunne arkea entistä verkostoituneemmaksi ja rakentamaan yhteistyötä koulun ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä myöhemmin.

Haastattelussa on seitsemän kysymystä, jotka ovat avoimia. Voit vastata kyselyyn joko omalla työsähköpostillasi, tai tehdä uuden, jolloin vastaaminen tapahtuu anonymisti. Vastauslomake on Microsoft Forms -sivustolla. Vastausaika on *torstaihin 23.4. saakka*, jonka jälkeen suljen linkin ja vastausaika päättyy.

Ajatukseenne kokoan PowerPoint -muotoon, jota voidaan hyödyntää myöhemmin yhteistyötä suunniteltaessa. Tuotos jää koulullenne rehtorien haltuun, mutta on vapaasti teidän hyödynnettävissänne ja tarkasteltavissanne.

Kiitos kyselyyn vastaamisesta ja mukavaa loppukevättä haastavista olosuhteista huolimatta!

Terveisin, Elisa Utriainen